

G E R E C H T

142 Gevoegde zaken T-244/16 en T-285/17, Viktor Fedorovych Yanukovych/Raad van de Europese Unie

Arrest van 11 juli 2019 (Zesde kamer)

Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid – Beperkende maatregelen in het licht van de situatie in Oekraïne – Bevriezing van tegoeden – Lijst van personen, entiteiten en lichamen waarvan de tegoeden en economische middelen zijn bevroren – Handhaving van verzoekers naam op de lijst – Verplichting van de Raad om na te gaan of de beslissing van een autoriteit van een derde land is genomen met inachtneming van de rechten van verdediging en het recht op effectieve rechterlijke bescherming

De onderhavige zaak heeft betrekking op de beperkende maatregelen die zijn vastgesteld in het licht van de situatie in Oekraïne na de onderdrukking van de betogingen op het Onafhankelijkheidsplein in Kiev in februari 2014. Op 5 maart 2014 heeft de Raad van de Europese Unie Besluit 2014/119/GBVB en Verordening (EU) 208/2014 vastgesteld. Hierbij is verzoekers naam geplaatst op de lijst van personen wier tegoeden en economische middelen worden bevroren. Verzoeker is de voormalige president van Oekraïne: Viktor Yanukovych. In maart 2015 heeft de Raad een besluit vastgesteld tot wijziging van Besluit 2014/119. Bij dit nieuwe besluit (hierna tezamen met de samenhangende uitvoeringsverordening aangeduid als: handelingen van maart 2015) is verzoekers naam op de lijst gehandhaafd, met als nieuwe motivering: 'Persoon tegen wie een strafvervolging is ingesteld door de Oekraïense autoriteiten voor het verduisteren van overheidsmiddelen of activa.' Op 4 maart 2016 heeft de Raad besluit (GBVB) 2016/318 tot wijziging van besluit 2014/119 en uitvoeringsverordening (EU) 2016/311 tot uitvoering van verordening nr. 208/2014 (hierna samen: handelingen van maart 2016) vastgesteld. Bij de handelingen van maart 2016 is de toepassing van de beperkende maatregelen verlengd tot en met 6 maart 2017, zonder dat de motivering van verzoekers opname op de lijst is gewijzigd ten opzichte van de

motivering van de handelingen van maart 2015. Bij de handelingen van maart 2017 is de toepassing van de beperkende maatregelen wederom verlengd.

In een eerdere procedure was verzoeker al opgekomen tegen de handelingen van maart 2014 en maart 2015. In de onderhavige procedure komt verzoeker op tegen de handelingen van maart 2016 en maart 2017 (hierna: de bestreden handelingen). Verzoeker betoogt onder meer dat de redenen om zijn naam op de lijst te plaatsen, niet voldoen aan de door de bestreden handelingen vastgestelde criteria voor toepassing van de beperkende maatregelen.

Het Gerecht roept in herinnering dat uit vaste rechtspraak van het Hof blijkt dat de rechterlijke instanties van de Unie bij de toetsing van beperkende maatregelen de rechtmatigheid van alle Uniehandelingen in beginsel volledig dienen te toetsen aan de grondrechten, die behoren tot de rechtsorde van de Unie, zoals met name de eerbiediging van de rechten van verdediging en het recht op effectieve rechterlijke bescherming. Het Gerecht verwijst in het bijzonder naar het arrest van het Hof van 19 december 2018, *Azarov/Raad* (C-530/17 P, ECLI:EU:C:2018:1031), hierna: het arrest *Azarov*. Bij dit arrest heeft het Hof het arrest van het Gerecht vernietigd en de handelingen van maart 2015 nietig verklaard, voor zover zij betrekking hadden op de verzoeken van de partij in de zaak waarin dat arrest is gewezen. In het arrest *Azarov* heeft het Hof verduidelijkt dat het vereiste voor de Raad om na te gaan of de beslissingen van derde landen waarop hij zich wil baseren, met inachtneming van de rechten van verdediging en het recht op effectieve rechterlijke bescherming zijn genomen, tot doel heeft ervoor te zorgen dat de vaststelling of handhaving van de maatregelen tot bevriezing van de tegoeden alleen plaatsvindt op een voldoende solide feitelijke grondslag en zodanig dat de betrokken personen of entiteiten worden beschermd. Aldus kan de Raad zich pas op het standpunt stellen dat de vaststelling of de handhaving van die maatregelen op een voldoende solide feitelijke grondslag berusten nadat hij zelf heeft geverifieerd dat de rechten van verdediging en het recht op effectieve rechterlijke bescherming in acht zijn genomen bij de vaststelling van de beslissing van het betrokken derde land waarop hij zich wil baseren. Kortom, wanneer de Raad de vaststelling of de handhaving van beperkende maatregelen, als die in casu, baseert op de beslissing van een derde land om een strafrechtelijke procedure met be-

trekking tot de verduistering van overheidsmiddelen of activa door de betrokken persoon in te leiden en te voeren, moet hij, ten eerste, zich ervan vergewissen dat de autoriteiten van dat derde land bij de vaststelling van die beslissing de rechten van verdediging en het recht op effectieve rechterlijke bescherming van de persoon tegen wie de betreffende strafvervolging is ingesteld in acht hebben genomen en, ten tweede, in het besluit waarbij beperkende maatregelen worden opgelegd, de redenen vermelden waarom hij meent dat die beslissing van het derde land met inachtneming van die rechten is genomen.

In het onderhavige geval staat vast dat de Raad zich voor zijn besluit tot handhaving van verzoekers naam op de lijst heeft gebaseerd op het feit dat deze laatste een persoon is tegen wie een 'strafvervolging is ingesteld door de Oekraïense autoriteiten voor het verduisteren van overheidsmiddelen of activa', wat is vastgesteld bij de brieven van het bureau van de procureur-generaal van Oekraïne (hierna: BPG). De handhaving van de tegen verzoeker genomen beperkende maatregelen is derhalve gebaseerd, zoals dat het geval was in de zaak waarin het arrest *Azarov* is gewezen, op de beslissing van het BPG om strafrechtelijke onderzoeken in te leiden en te voeren met betrekking tot een misdrijf van verduistering van aan de Oekraïense Staat toebehorende middelen. Het Gerecht stelt vast dat de motivering van de bestreden handelingen met betrekking tot verzoeker helemaal niet verwijst naar het feit dat de Raad is nagegaan of het Oekraïense gerechtelijke apparaat zijn rechten van verdediging en zijn recht op effectieve rechterlijke bescherming in acht heeft genomen. Dit gebrek aan motivering vormt dan ook een eerste aanwijzing voor het feit dat de Raad die verificaties niet heeft verricht. Verder kan op grond van geen enkel element in de brieven van het BPG worden gesteld dat de Raad over informatie beschikte dat de Oekraïense autoriteiten de desbetreffende rechten in het kader van de strafrechtelijke procedures met betrekking tot verzoeker in acht hebben genomen, laat staan dat de Raad die gegevens zou hebben beoordeeld ter verificatie of het Oekraïense gerechtelijke apparaat die rechten bij de vaststelling van de beslissing om een strafrechtelijk onderzoek betreffende een misdrijf van verduistering van overheidsmiddelen of activa door verzoeker in te leiden en te voeren, in voldoende mate in acht heeft genomen. In die brieven geeft de Raad immers alleen maar aan, zoals dat het geval

was in de zaak waarin het arrest *Azarov* is gewezen, dat de brieven van het BPG, die voorafgaandelijk aan verzoeker waren meegedeeld, aantoonde dat deze nog steeds voor het verduisteren van overheidsmiddelen of activa strafrechtelijk werd vervolgd. Bovendien maakt de omstandigheid dat Oekraïne een van de staten is die zijn toegetreden tot het EVRM, wat door de Raad in zijn brieven

en zijn schriftelijke stukken uitdrukkelijk wordt vermeld, de verificatie van de inachtneming van verzoekers rechten van verdediging en recht op effectieve rechterlijke bescherming niet overbodig.

Het Gerecht komt tot de slotsom dat niet is aangetoond dat de Raad voorafgaand aan de vaststelling van de bestreden handelingen is nagegaan of het Oekraïense gerechtelijke

apparaat verzoekers rechten van verdediging en recht op rechterlijke bescherming in acht heeft genomen. De bestreden handelingen worden daarom nietig verklaard, voor zover verzoekers naam is gehandhaafd op de lijst van personen, entiteiten en lichamen waarop de beperkende maatregelen van toepassing zijn.